

Cuiburi artificiale pentru șoimul dunărean

Daróczy J. Szilárd
Zeitz Róbert

În țara noastră șoimul dunărean (*Falco cherrug*) este o specie rară cuibăritoare, a cărei apariție în partea de vest a țării au devenit mai regulate în ultimii ani.

Pentru a ajuta aceste păsări să revină la locurile de cuibărit de odinioară am decis amplasarea unor cuiburi artificiale în vederea îmbunătățirii locurilor de reproducere. Astfel de suporturi artificiale au fost montate în zone unde specia a fost observată cu o regularitate oarecare în anii precedenți, însă până în prezent nu am înregistrat cazuri de ocupare a lor.

La data de 18 iulie 2006 efectuând observații de teren (Daróczy J. Sz., Gyékény G., Pastre M. și Zeitz R.) în vecinătatea localității Sânnicolau Mare (TM), la unul dintre cuiburi am sesizat prezența unui șoim dunărean. Pasărea, în penaj de adult stătea la o distanță foarte mică lângă cuibul am-

Pui de șoim dunărean în cuib artificial • Foto: Bagyura János

plasat de către noi iar la apropierea noastră și-a luat zborul. După acesta s-a rotit de câteva ori deasupra copacului pe care era cuibul și a dispărut. La timp foarte scurt am observat și perechea lui care s-a pus pe un copac din pălcul de pădure din vecinătate. Deși acel cuib nu a fost folosit în anul respectiv pentru cuibărit, este primul caz când am înregistrat ocuparea unui astfel de cuib artificial de către șoimi dunăreni. Acest caz ne încurajează și ne dă speranță că specia va

reapare în viitorul apropiat în regiunea Câmpiei de Vest.

În vederea ajutorării și accelerării reîntoarcerii șoimului, am decis ca pe parcursul anului 2008 să montăm un număr de 40 de cuiburi artificiale în județele Satu Mare, Bihor, Arad și Timiș. Suportul financiar pentru acest proiect este asigurat de către Fundația pentru Parteneriat - Miercurea Ciuc și Apemin Tușnad S.A. ■

Migrans

Publicația Asociației pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”
Apare la fiecare trei luni

Redactor:

Daróczy J. Szilárd
Echipa de redacție:
Hegyesi Zsolt, Sos Tibor

Tehnoredactor:

Farkas Sándor
Corectură lingvistică:
Manci Cosmin Ovidiu

Adresa:

Op. 3, Cp. 39
540620 Tg.-Mureș, România
Tel/fax: (+4) 0265 264726
E-mail: office@milvus.ro
Web-site: www.milvus.ro

ISSN 1454-0290

CU 2% DIN IMPOZITUL PE VENIT, PUTEȚI CONTRIBUI LA PROTECȚIA PĂSĂRILOR ȘI A NATURII!

Suma reprezentând până la 2% din impozitul anual poate fi destinată pentru sponsorizarea unei entități nonprofit, cum este și Asociația „Grupul Milvus”. Acești bani pot rezolva probleme din jurul dvs. care vă afectează sau afectează comunitatea în care trăiți.

De ce e bine să folosiți această prevedere?

- nu vă costă nimic!
- contribuiți la eficientizarea cheltuiirii banului public-deci al dvs.!
- puteți ajuta la rezolvarea problemelor de protecția naturii, direcționând 2% către Asociația „Grupul Milvus”!

Ce trebuie să faceți?

Completați datele pe declarație în funcție de sursa dvs. de venit:

- dacă aveți venituri din salarii: completați declarația 230 (punctele A și B). Nu vă faceți probleme dacă nu cunoașteți suma corespunzătoare a 2% din impozit. Va fi calculată de către organele fiscale. Puteți lăsa căsuța necompletată.
- dacă aveți venituri din alte surse (cedarea folosinței bunurilor, drepturi de autor, etc): completați declarația 200 (punctul III)

Date de identificare:

- denumirea organizației: Asociația „Grupul Milvus”
- codul de identificare fiscală (codul fiscal): 14198928
- contul bancar al organizației în format IBAN: RO 98 BRDE 270 SV 03140262700

Puteți descărca formularul de pe site-ul nostru: www.milvus.ro

Data limită de depunere a formularelor este 15 mai 2008. Formularul, împreună cu o copie a fișei fiscale pe anul 2007, poate fi depusă direct la registratura organului fiscal sau poate fi trimisă prin scrisoare recomandată la Agenția Locală de Administrare Fiscală în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiscal al persoanei care dorește direcționarea celor 2%.

Vă mulțumim!

Migrans

www.milvus.ro

Tîrgu-Mureș

Volumul IX, nr. 3-4 • Decembrie 2007

Cuplu de rață mare • Foto: Manci Cosmin Ovidiu

Hibrid, domestic sau sălbatic? – Despre hibridizarea raței mari (*Anas platyrhynchos*)

Rața mare are o tendință de hibridizare foarte mare, fiind cunoscute cca. 50 de specii diferite de rațe și găște cu care s-a realizat acest fenomen. ■ pag. 2

Hibrid, domestic sau sălbatic? – Despre hibridizarea raței mari (*Anas platyrhynchos*)

Daróczy J. Szilárd

Cu ocazia ieșirilor de teren putem avea uneori posibilitatea de a întâlni rațe cu colorit foarte straniu, care la prima vedere nu seamănă cu nici o specie cunoscută sau întâlnită până atunci de către noi. Păsările care prezintă astfel de anomalii ale coloritului sunt de cele mai multe ori hibridizări între specii sălbatice sau hibridizări între o specie sălbatică și una domestică.

Pentru un ornitolog, identificarea și încadrarea acestor exemplare poate însemna o provocare dar și o posibilitate de a studia mai în detaliu amănunte privind penajul păsărilor... și bineînțeles dobândirea unor cunoștințe mai aprofundate în experiența de recunoaștere a păsărilor.

Hibridizarea diferitelor specii de rațe și găște este documentată de 400 de ani, hibridizările fiind regulate la păsările din captivitate și mai rare la cele sălbatice în natură.

Rața mare (*Anas platyrhynchos*) are o tendință de hibridizare foarte mare, fiind cunoscute cca. 50 de specii diferite de rațe și găște cu care s-a realizat acest fenomen [Gray, 1958; Johnsgard, 1974].

Motivul pentru care plasticitatea de hibridizare a raței mari este ridicată este cauzată de factori multipli, cum ar fi abundența ei, numărul mare de specii cu care are grade de înrudire apropiată, iar în unele parcuri există o “supraofertă” a sexului masculin, fi-

Hibridul de rață mare și rață domestică de la Viena - Foto: Rátz Tamara

ind nevoit să se împerecheze cu femelele altor specii.

Dintre speciile sălbatice indigene din Europa s-au descris hibridizări din natură între rața mare și rața sulițară (*A. acuta*), rața fluierătoare (*A. penelope*), rața pestriță (*A. strepera*), rața mică (*A. crecca*) și rața lingurar (*A. clypeata*) [Johnsgard, 1974].

Pe lângă speciile din genul *Anas*, amintite mai sus, s-a descris și hibridizarea raței mari cu specii din alte genuri cum ar fi ferestrași (*Mergus sp.*), eider (*Somateria mollissima*), rața sunătoare (*Bucephala sp.*), rața mandarin (*Aix galericulata*), rața cu ochi de șoim (*Aix sponsa*) și rațe scufundătoare din genul *Aythya* [Heintzelman, 1978; Johnsgard, 1965]. În Europa sunt cunoscuți și hibridizări între rața mare și rața cu ciuf (*Netta rufina*).

Este interesant numărul mare de progeneruri fertile care indică gradul de înrudire foarte apropiată dintre rața mare și unele specii. De regulă sunt raportate observații referitoare la hibridizări de sex masculin, femelele hibride fiind mai discret colorate și asemănătoare cu femelele celorlalte specii sau nu prezintă colorit foarte strident care să-i atragă atenția ob-

servatorului.

În marea majoritate a cazurilor, pe hibridul la care unul dintre părinți este rața mare (mai cu seamă dacă hibridul este de sex masculin) se pot identifica clar caracterele acestei specii, fiind însă de multe ori greu sau imposibil de determinat apartenența celui alt părinte.

Identificarea speciei cu care s-a realizat hibridizarea poate deveni mai grea pentru un ornitolog european dacă pasărea observată are unul dintre părinți o specie care provine din parcuri zoologice sau colecții personale, crescute ca pasăre ornamentală. În astfel de locuri rața mare poate hibridiza cu specii de proveniență americană cum ar fi rața fluierătoare americană (*Anas americana*), rața maronie (*A. rubripes*), rața cărmizie (*A. cyanoptera*); de proveniență asiatică cum sunt rața mică siberiană (*A. falcata*), rața mică de Baikal (*A. formosa*) sau specia *A. poecilorhyncha*; originare din America de Sud precum rața cu cioc galben (*A. flavirostris*), rața georgiană (*A. georgica*); cu specia din Filipine - rața filipineză (*Anas luzonica*) sau cu diverse alte specii africane sau australiene.

continuare în pag. 3

Hibridul de rață mare și rață domestică de la Fonyód - Foto: Pásti Csaba

continuare din pag. 2

Chiar și la rațele sălbatice de la noi putem întâlni uneori exemplare cu colorit aberant cum ar fi cele de flavism, albinism și melanism total sau parțial. În aceste cazuri culorile stranii apar în diferite părți ale corpului sau pe tot corpul, dând uneori caracteristicile unei specii care sunt asemănătoare cu o altă specie.

Totodată coloritul aberant îngreunează sau uneori poate face chiar imposibil să decidem sau să distingem dacă este vorba doar de un caracter individual sau o influență a hibridizării cu o specie sălbatică sau domestică. Dar sunt și cazuri, când o pasăre are ambii părinți domestici, însă caracterele prezentate sunt cele ale unei specii sălbatice, ca și în cazul multor exemplare de rațe domestice care prezintă caractere identice cu cele ale raței mari, dovadă a originii lor.

Poate la noi cel mai des întâlniți sunt hibridii raței mari cu diferite rase de rațe domestice (Campbell, Grey Call, Pekin, Cayuga, Rouen etc.) evadate din gospodăria sau crescute în semilibertate în vecinătatea apelor. Mai rar pot fi întâlniți și hibridizări între rața mare și rața mută (*Cairina*

moschata).

Coloritul păsărilor care va apare în urma acestui fenomen nu poate fi prevăzut. De regulă femelele hibridizări dintre rața mare și rața domestică sunt mai șterse și deschise la culoare iar masculii mai întunecați, cu penaj închis cu pată albă - de dimensiuni variabile - în zona pieptului [Palmer, 1976].

Este de remarcat faptul, că în ultima perioadă și la noi în țară a crescut numărul observațiilor referitoare la astfel de încrucișări (rața mare x rața domestică), interesant fiind faptul, că exemplarele observate prezintă caracteristici de penaj foarte asemănător între ele.

Astfel în luna noiembrie al anului 2004, la Păingeni (MS) Daróczy J. Sz. a observat un mascul care avea tot corpul întunecat, prezentând doar în jurul gâtului un colar alb în formă de inel, care intra și pe partea din față a gâtului ca o cravată, tot de culoare albă. Pasărea stătea împreună cu un număr mare de rațe (mare, lingurar, sulițară, mică), căutând însă vecinătatea rațelor mari.

În lunile noiembrie-decembrie 2005 s-a observat la Tg.-Mureș de repetate ori un alt exemplar aproape în totalitate negru cu o pată ne-

uniformă de culoare albă pe gât și piept (Daróczy J. Sz., Gyékény G., Ölvedi Sz. și Zeitz R.). Picioarele și ciocul erau complet negre. De la distanță mică s-a putut observa nuanța și reflexele verzui ale penelor de pe cap. Pasărea avea un comportament normal, stând împreună cu un stol de rața mare în care mai era și un exemplar de talie mare cu un penaj predominant alb (asemenea rațelor domestice), cu cioc și picior portocaliu, capabil de zbor.

La eleșteele de la Iernut (MS) în 26 și 28 decembrie 2006, Daróczy J. Sz., Gyékény G., Ölvedi Sz. și Zeitz R. au observat un alt exemplar hibrid care prezenta caractere foarte asemănătoare cu cea observată la Tg.-Mureș. Însă coloritul acestuia nu era negru ci un maroniu foarte închis, de la distanță dând impresia ca pasărea este neagră. Pe gât și piept prezenta de asemenea desen alb, ciocul fiind negru. Acesta se hrănea împreună cu rațe mari în apă, pe marginea lacului.

La data de 9 mai 2007, Urák I. într-un parc din București a identificat o pasăre cu un colorit general întunecat, mai negricios pe spate și brun închis pe flancuri, care prezenta pe gât o pată albă și urmele unui colar alb întrerupt. Și pe acest exemplar se puteau observa reflexele verzui ale capului. Ciocul era de culoare gri închis-negricios.

Observații referitoare la astfel de specimene (rața mare x rața domestică) cu un penaj foarte asemănător celor observate la noi au devenit mai regulate semnificate și în Ungaria, unde la data de 6 iulie 2007, Pásti Csaba pe lacul Balaton, lângă Fonyód a observat un exemplar maroniu închis

continuare în pag. 4

Hibridul de rață mare și rață domestică de la Keszthely • Foto: Koszorús Péter

continuare din pag. 4

care avea partea din față a gâtului, pieptul și câteva remige albe și un inel orbital alb. Picioarele și ciocul aveau de asemenea culoare închisă. La 2 august 2007, lângă Keszthely (lacul Balaton) Koszorús Péter a identificat un alt exemplar cu un penaj general maroniu închis-negricios, având doar o mică pată albă pe gât. Picioarele aveau un colorit gri iar ciocul era galben cu desene negre.

La 23 august 2007 la Viena (parcul Schönbrunn) Rátz Tamara a fotografiat un hibrid juvenil cu colorit maroniu, și creștet negru, care avea pieptul și o bandă mică a aripii albe. Picioarele erau portocalii iar ciocul negru. Toate aceste păsări au fost observate cu grupuri de rațe mari.

Din cele prezentate mai sus, pare că această variantă de hibrid (cu capacitate de zbor) este unul dintre cele mai comune și frecvent observate (în realitate numărul lor fiind cu siguranță mult mai mare); interesant fiind coloritul foarte asemănător al multora dintre ele. În partea de vest a Europei și în America de Nord rațe hibride pot fi observate mai regulat decât la noi în țară, în primul rând datorită faptului, că lacurile mari din parcurile orașelor oferă loc

ideal pentru întâlnirea raței mari cu exemplare domestice sau semi-sălbatic.

Deși coloritul strident și ne-caracteristic al acestor păsări pare să fie săritor la ochi și ușor observabil, este de indicat să se acorde o atenție mai sporită exemplarelor cu penaj care se abate de la normal, uneori caracteristicile și indiciile referitoare la un hibrid nefiind atât de concludente.

Doresc să mulțumesc tuturor colegilor al căror nume a fost menționat mai sus pentru amabilitatea de a pune la dispoziția mea datele și fotografiile lor. Sursa de la care provin observațiile referitoare la păsările văzute în Ungaria și Austria este www.birding.hu.

Notă: Cei interesați pot accesa pagina <http://10000birds.com/hybrid-mallards.htm> pentru imagini despre hibridi între rață mare și alte specii și pagina <http://10000birds.com/manky-mallards-domestic-feral-or-just-plain-odd-mallards.htm> pentru imagini despre hibridi între rață mare și rase domestice precum și varietăți de culori care apar în urma hibridizării. ■

Țigănuși, lopătari și cormorani mici în județul Timiș

**Nagy Attila
Botoș Arthur
Manci Cosmin O.**

Populațiile importante din România a celor trei specii se găsesc în special în Delta Dunării și lunca Dunării, în partea vestică a țării cuibărind doar ocazional. Aceste exemplare fac parte probabil din populația regiunii panonice respectiv a Banatului. Totuși în ultimii doi ani am avut ocazia de a dovedi cuibăritul sau intenția de cuibărire la toate cele trei specii mai sus amintite. Din acest punct de vedere importantă poate fi considerată zona Satchinez. În anul 2006 în incinta rezervației au cuibărit 3-4 perechi de țigănuși (*Plegadis falcinellus*), iar în 2007 cormoranul mic (*Phalacrocorax pygmeus*) a reapărut ca și specie cuibăritoare, cu un efectiv estimat la 3-5 perechi, într-o colonie nouă găsită între localitățile Satchinez și Biled. În anul 2006 exemplare (2-3 perechi) aparținând aceleași specii au fost observate intrând cu hrană în colonia mixtă de la Pădurea Macedonia din lunca râului Timiș. În vara anului 2007 într-o mlaștină din vecinătatea Satchinez („la zootehnie”) patru perechi de lopătari (*Platalea leucorodia*) - dintre care unul cu inel din Croația - au fost observate în timp ce își construiau cuiburile. Această încercare însă a eșuat probabil din cauza faptului că mlaștina a secat datorită secetei, cuiburile au devenit ușor accesibile, și astfel nivelul de deranj a ajuns la o cotă intolerabilă pentru această specie timidă. ■

Cuibăritul raței moțate la Cefa

**Nagy Attila
Botoș Arthur**

În România rața moțată (*Aythya fuligula*) este considerată în primul rând specie de pasaj și oaspete de iarnă. Cuibăritul ei nefiind regulat în țară, o putem considera mai

Femelă de rață moțată cu pui • Foto: Nagy Attila

Noi schimbări taxonomice în familia amfibienilor (*Amphibia*)

Sos Tibor

Renașterea geneticii nu a ocolit nici acest grup de animale. Amfibienii, ca organisme cu capacitate de deplasare limitate (referindu-ne în scară largă) se află sub forța mai acerbă a factorilor speciației, decât de exemplu păsările sau mamiferele. Datorită noilor tehnici ale geneticii, mai ales în cazul speciilor cu distribuție largă, tot mai des noi grupuri genetic diferențiate sunt desprinse. În unele cazuri, aceste rezultate duc la recunoașterea a noi taxoni (chiar și în cazul speciilor europene!). În paralel, tot datorită acestor cercetări, locul unor grupuri deja cunoscute sunt, din punct de vedere taxonomic, schimbate. Aceste mișcări în sistemul taxonomic aduc cu sine desigur și schimbări în nomenclatură. În acest scurt rezumat aș dori să listez schimbările nomenclaturale

mult specie ocazional cuibăritoare. În anul 2006 Petrovici M. și Nagy A. au observat o femelă de rață moțată împreună cu 8 pui pe lacul nr. 14 din pescăria Cefa (BH) însă din păcate cu această ocazie nu s-a reușit efectuarea unor fotografii doveditoare. La data de 7.VIII.2007 Botoș A. și Nagy A. au avut ocazia să observe din nou pe același lac o femelă împreună cu zece pui, de această dată s-a reușit realizat unor fotografii doveditoare. ■

care se referă la fauna amfibienilor din România, cu toate că e posibil ca până la apariția acestui număr din Migrans, vom putea vorbi de alte nume noi.

Salamandra (*Salamandra salamandra*) rămâne la numele inițial, cu toate că în grupul ei s-au schimbat multe, de ex. câteva subspecii au fost ridicate la grad de specie. A existat o încercare de a diferenția populațiile din Carpați ca o subspecie diferită sub numele de *S. s. carpathica*, însă noile cercetări nu au dovedit nimic în acest sens. Populațiile din România aparțin grupului genetic estic al speciei *S. salamandra*.

În grupul tritonului cu creastă („*Triturus cristatus superspecies*”) subspeciile au fost ridicate la rangul de specie, astfel în țară trăiesc două specii de *Triturus*, tritonul cu creastă (*T. cristatus*) și tritonul dobrogean (*T. dobrogicus*). Confirmare unei alte specii (*T. karolinii*) este așteptată din partea SE a țării. În cazul tritonului dobrogean au fost descrise două subspecii: *T.*

continuare în pag. 6

Știri scurte

Asociația pentru Protecția Păsărilor Răpitoare din Slovacia – Raptor Protection of Slovakia (RPS) a editat trei materiale documentare despre acvila de câmp (*Aquila heliaca*). CD-ul intitulat „Returning the crown” (Reîntorcerea coroanei) prezintă aspecte privind conservarea speciei în Slovacia, fiind editat în cadrul proiectului LIFE Nature. Filmul are 26 minute și este în limba engleză. Pe lângă acesta, au apărut și două videocasete VHS de asemenea de 26 minute, cu imagini și filmări fascinante din viața acestor păsări. Unul este intitulat „Pair of Eagle - five instincts”, (Perechea de acvile – cinci instincte, în lb. engleză) iar celălalt „Orli Škola – päť lekci” (Școala acvilelor – cinci lecții, în lb. slovacă). Sunt materiale interesante și benefice pentru cei care lucrează în domeniul protecției păsărilor răpitoare. Cei interesați pot comanda aceste materiale de pe adresa organizației: www.dravce.sk.
D.J.Sz. ■

La data de 3.II.2007 pe râul Olt, sub barajul de la Ionești (VL) Daróczi J. Sz., Gyékény G., Miholcsa T., Patre M. și Zeitz R. au observat două exemplare de corcodel de iarnă (*Podiceps auritus*) în penaj de iarnă. Păsările înnotau la o distanță mică una de alta și se scufundau relativ des. A fost ușor compararea taliei lor cu cel al corcodeilor mici (52 ex.) și cel al corcodeilor mari (134 ex.) care înnotau în apropiere. Specia este un oaspete de iarnă relativ rar cu apariție neregulată.
D.J.Sz., Z.R. ■

La data de 10.X.2007 Daróczi J. Sz. și Kelemen A. M. au efectuat observații pe lacurile de la Brădeni (SB). Cea mai numeroasă specie de apă a fost lișița (*Fulica atra*), fiind reprezentată de un număr de 380 de indivizi. Păsările au fost adunate în grupuri pe două dintre bălți. Într-un grup de câteva zeci de exemplare au fost observate 2 păsări cu albinism parțial. Penajul păsărilor era pestriț, alb-negru, petele albe fiind răsfrate relativ uniform pe corp, având un aspect mosaicat. Una dintre păsări avea pete albe pe corp în proporție de cca. 40 % iar celălalt în procent de 25 %. Câteva fotografii cu aceste păsări au fost făcute.
D. J. Sz., K. A. M. ■

Broasca de lac mică este deja cunoscută sub numele de *Pelophylax kl. esculentus* - Foto: Sos Tibor

continuare din pag. 5

d. dobrogicus și *T. d. macrosoma*. Zona de contact a celor două subspecii pare să fie pe linia Dunării în țara noastră (după părerea unor autori în zona Porțile de Fier).

Tritonul de munte a primit un nou gen, astfel *Triturus* a fost schimbat cu *Mesotriton*. *Mesotriton alpestris* este numele acceptat, cu toate că există păreri că se vehiculează validitatea unui alt nume (*Ichtyosaura*). În concordanță cu o nouă lucrare, două specii criptice ale grupului *M. alpestris* se întâlnesc în România în zona Curburii Carpaților. Speciile criptice sunt aproape imposibil de identificat morfologic, dar genetic reprezintă

grupe diferite, care în unele cazuri doar hibridizează.

Tritonul comun și cel carpatic sunt acum repartizate în genul *Lissotriton*. În istoria evoluției celor două specii apropiate, a avut loc o introgressiune genetică, astfel ADN-ul mitocondrial al tritonului carpatic (*L. montandoni*) face parte din linia similară a tritonului comun (*L. vulgaris*). Deci hibridizarea dintre cele două specii duce în defavoarea tritonului carpatic. Subspecia endemică a tritonului comun, *L. v. ampelensis* a fost dovedită recent ca validă.

Populațiile izvoarășului cu burta roșie (*Bombina bombina*) din țară aparțin de grupul genetic su-

dic, a cărui zonă de refugiu glaciar se dovedește a fi în teritoriile de lângă Marea Neagră. Izvoarășul cu burtă galbenă (*B. variegata*) aparține de două grupuri genetice: de grupul carpatic estic (cuprinzând doar partea estică a Carpaților Orientali) și de grupul carpatic vestic (restul zonelor). Refugiul glaciar al acestor grupuri pare a fi în Carpații Meridionali).

Și în cazul broaștei de pământ brună (*Pelobates fuscus*) au fost descoperite două specii criptice. Populațiile din România aparțin de specia vestică. Astfel o posibilă schimbare de nume poate fi așteptată și în acest caz. Populațiile din

continuare în pag. 7

TAXON VECHI	TAXON NOU
<i>Triturus cristatus cristatus</i>	<i>Triturus cristatus</i>
<i>Triturus cristatus dobrogicus</i>	<i>Triturus dobrogicus</i>
	<i>Triturus dobrogicus dobrogicus</i>
	<i>Triturus dobrogicus macrosoma</i>
<i>Triturus alpestris alpestris</i>	<i>Mesotriton alpestris alpestris</i>
<i>Triturus vulgaris vulgaris</i>	<i>Lissotriton vulgaris vulgaris</i>
<i>Triturus vulgaris ampelensis</i>	<i>Lissotriton vulgaris ampelensis</i>
<i>Triturus montandoni</i>	<i>Lissotriton montandoni</i>
<i>Rana ridibunda ridibunda</i>	<i>Pelophylax ridibundus ridibundus</i>
<i>Rana lessonae</i>	<i>Pelophylax lessonae</i>
<i>Rana kl. esculenta</i>	<i>Pelophylax kl. esculentus</i>

continuare din pag. 6

sistemul Dunării au diversitatea genetică cea mai mare pentru grupul vestic al speciei, astfel această zonă poate fi considerată ca o fostă zonă de refugiu în timpurile glaciare. În grupul broaștei de pământ verde (*P. syriacus*) o nouă formă a fost identificată în zonele din Serbia adiacente țării noastre, astfel posibilitatea unei noi forme și la noi este mare.

Problematika broaștei râioase brune (*Bufo bufo*) încă așteaptă să fie rezolvată. Broasca râioasă verde (*B. viridis*) are un complex genetic extraordinar existând și populații diploide, triploide sau chiar și tetraploide, dar nerezolvată până în prezent. Uneori specia apare ca *Pseudoepiladea* ori *Epidalea*, denumiri încă neacceptate.

Cercetările genetice asupra brotăcelului (*Hyla arborea*) au dovedit că taxonomia tradițională nu acoperă diversitatea genetică a speciei, astfel noi schimbări sunt așteptate și în această grupă.

Broasca roșie de munte (*Rana temporaria*) reprezintă un alt complex genetic nerezolvat. Populațiile din țară aparțin grupului genetic estic al speciei. Subspeciile broaștei de mlaștină, varianta cu picioare

scurte, *R. arvalis arvalis* și varianta cu picioare lungi, *R. a. wolterstorffi*, nu s-au dovedit a fi subspecii valide, doar rezultate a plasticității fenotipice cauzate mai ales de diferențele climatice. Însă pe criteriile genetice alte două grupuri au fost identificate. Populațiile din țară aparțin de grupul sudic și posibil să rămână sub numele de *R. a. wolterstorffi*. Broasca roșie de pădure (*R. dalmatina*) în continuare rămâne o specie monotipică.

Broaștele verzi au intrat într-un nou gen, *Pelophylax*. Genul masculin al genului au cauzat schimbări și în genul numelor de specii (în cazul broaștei mari de lac *ridibunda* a ajuns *ridibundus* și la hibrid, *esculenta* a ajuns *esculentus*). Se pare că hibridizarea dintre *P. ridibundus* și *P. lessonae* (a doua specie părinte), duce la dispariția locală a ultimului. Fiindcă, doar în încrucișare *lessonae x lessonae* va ieși *lessonaeii* pur, în toate celelalte cazuri va rezulta hibridul *P. kl. esculentus* sau *P. ridibundus*, cu câștig de cauză pentru broasca mare de lac. Astfel introducerea broaștei mare de lac în habitatul unor populații pure de *P. lessonae*, este un alt factor de periclitare care va duce la dispariția speciei. ■

Date preliminare cu privire la studiul și protecția ciușului

Miholcsa Tamás

Ciușul (*Otus scops*) cuibărește în partea sudică a Europei, în peninsula Iberică, Franța, toată regiunea mediteraneană, din Balcani până în Ucraina. Pe continentul asiatic ocupă arealul din Turcia până în Asia centrală, cuibărind

izolat și în nordvestul Africii.

Preferă dumbrăvile și pășunile cu tufărișuri și arbori răsfirați din zona colinară unde poate găsi copaci scorburoși pentru cuibărit.

Poate apare și pe lizierele pădurilor foioase sau în cele de amestec cu plantații de conifere, urcând pe alocuri până în regiunile de deal de altitudini mai mari, ocolind însă zonele mari împădurite.

Este o specie care s-a adaptat bine la habitatele create de către

continuare în pag. 8

Știri scurte

După cum v-ați putut informa din Vol. VIII., nr. 1-2, 2006 al revistei *Migrans*, pescărușul cu picioare galbene (*Larus michahellis*) s-a stabilit în 2004 ca pasăre clocoitoare și în orașul Tg.-Mureș. În primăvara anului 2007 în oraș s-a putut observa adesea un număr de până la 15 păsări adulte. Spre sfârșitul lunii mai numărul păsărilor observate a început să scadă, femelele retrăgându-se pentru cuibărit. În timp ce în 2004 cuibărea doar o singură pereche în oraș, anul acesta numărul perechilor fiind apreciat la 5-6. În acest an păsările cuibăreau nu numai în centrul orașului în locul tradițional ci și în alte două cartiere. La sfârșitul lunii iulie pe râul Mureș au apărut păsările adulte împreună cu cele tinere, fiind observate regulat 9 păsări juvenile, care ne indică probabil, că nu toate perechile au cuibărit cu succes. Astfel, după reproducerea speciei în patru ani consecutivi în aceeași localitate, putem considera pescărușul cu picioare galbene a fi o pasăre cuibăritoare cu regularitate. D.J.Sz. ■

În Atlasul păsărilor clocoitoare din România (2002) presura cu cap negru (*Emberiza melanocephala*) este menționată ca pasăre cert cuibăritoare doar din sudul Dobrogei, având un efectiv de 10-20 perchi. În luna mai al anului 2007 am identificat (Botoș A., Daróczi J. Sz., Gyékény G. și Zeitz R.) specia în mai multe puncte ale Munteniei de unde literatura autohtonă nu cita nici ca specie posibil cuibăritoare. Astfel, la data de 15 mai am observat 3 perechi între localitățile Vărtop și Giubega (DJ), o pereche în vecinătatea satului Giubega (DJ), 3 masculi cântători lângă Brândușa (DJ) și o pereche lângă Bârca (DJ). Considerăm însă, că în aceste zone ale țării - foarte puțin umblate - specia este mult mai comună, având probabil pe alocuri o distribuție mai uniformă și o populație sensibil mai mare. D.J.Sz., Z.R. ■

om, cuibărind adeseori în arborii de pe aliniamentul șoselelor, parcurile orașelor, cimitire, însă la noi locurile favorite sunt livezile bătrâne abandonate.

Populațiile sunt amenințate în cea mai mare măsură de pierderile de habitate. În zilele noastre formele de gospodărire tradiționale sunt în regres, motiv pentru care habitatele speciei și peisajul tipic regiunii de deal este pe cale de dispariție. Se așteaptă ca efectul factorilor negativi care duc la diminuarea și reducerea calității locurilor de reproducere să se intensifice pe viitor. Aceste efecte pot fi însă compensate parțial prin amplasarea scorburilor artificiale care sunt apreciate, preferate și ocupate în mare măsură de către specie.

În anul 2003 ca un studiu preliminar ne-am ocupat cu capturarea ciușilor și cu perfecționarea metodelor de capturare.

Specia este foarte teritorială, ambele sexe participând activ în apărarea teritoriului, astfel pot fi ușor de prinși prin stimulare cu

ajutorul glasului redat de pe un CD și cu o plasă ornitologică.

Astfel în 2003, an „experimental” am inelat un număr de 9 păsări, 4 dintre acestea fiind pui.

Încurajați de rezultatele pozitive ale primului an, în primăvara anului 2004 am montat doisprezece scorburile artificiale în livezi vârstnice înprejmuite de pășuni, fânețe și păduri. Ca loc de amplasare am ales vecinătatea a trei localități apropiate: Vălureni, Crăciunești și Budiu Mic din județul Mureș.

Patru scorburile au fost ocupate, în care s-a inelat un număr de 12 pui. Pe lângă acesta a avut loc și capturarea a 10 exemplare adulte.

În 2005 au fost montate încă șase cuiburi artificiale, dar între timp au dispărut 3 scorburile amplasate. Astfel la sosirea păsărilor au fost disponibile doar 15 cuiburi artificiale dintre care la începutul verii au fost ocupate șase. Acest an a fost unul bun, fiind inelați 26 de ciuși, dintre care 17 pui din cuib.

Iarna anilor 2005-2006 în Africa a fost una foarte uscată, astfel că rata de mortalitate a fost

foarte mare la păsările care iernea în savane, printre aceste specii foarte probabil și ciuși.

Probabil că datorită acestui fapt și în zona studiată în 2006 numărul masculilor cântători abia a atins jumătate din numărul celor prezenți în anii anteriori. Multe dintre teritoriile ocupate de obicei în anii precedenți au rămas neocupate, pentru care s-a redus și comportamentul teritorial al perechilor.

Numărul scăzut de exemplare a pus amprenta și pe randamentul de capturare, în 2006 fiind inelate doar un număr de trei păsări adulte. Tot în acest an alte șase cuiburi artificiale au fost îndepărtate de către persoane necunoscute iar unul s-a deteriorat, astfel au rămas doar 7 scorburile artificiale active doar unul fiind ocupat (4 pui).

Datorită timpului limitat în anul 2007 s-au efectuat doar câteva zile de teren în acest scop, fiind inelate două păsări adulte.

În cei cinci ani (2003-2007) un număr de 66 de ciuși au fost inelați dintre care 13 masculi adulți, 16

continuare în pag. 9

Habitat tipic al ciușului pe valea Nirajului • Foto: Sos Tibor

Pui de ciuș în scorbură artificială • Foto: Miholcsa Tamás

continuare din pag. 8

femele adulte și 37 pui. Procentul de ocupare a scorburilor artificiale de către ciuși a fost de 41% iar cel al succesului de reproducere de 32%. Procentul recapturării păsărilor inelate în anul următor a fost de 11%.

Fidelitatea ciușului față de cartierele de reproducere este foarte mare. Distanța dintre două capturări în doi ani consecutivi a fost de doar 2,5 km. Avem date doar despre un singur exemplar care a fost recapturat după o perioadă de doi ani de la data inelării, distanța dintre locul marcării și cel al recapturării fiind de doar 200 m!

Avem de asemenea doar un singur caz, când o pasăre a fost inelată ca pui în cuib și recapturată ca adult. În anul următor acest mascul apăra teritoriul său (cânta) la o distanță de cca. 1,5 km de la locul unde a eclozat.

Din anul 2005 am început și colectarea ectoparaziților, până în prezent depistând doar specii aparținând genului *Strigiphilus* care sunt relativ comune pe speciile de bufnițe.

În afară de ciuși, scorburile au mai fost ocupate de alți chiriași precum grauri, vrăbii de câmp, țicleni, albine sălbatice, diverse specii de viespi, pârș mare și șoareci de pădure, unele dintre ele îngreunând într-un mod neplăcut munca noastră.

Deși nu putem vorbi de un proiect de anvergură mare, putem considera că este unul de succes și care ne încurajează, motiv pentru care am dori să continuăm și în anul 2008, an în care vom monta noi scorburile și voi investi mai mult timp decât până acum.

Sunt recunoscător și îi mulțumesc lui Daróczi J. Szilárd, Gyékény Gertrúd, Kecskés Attila și Zeitz Róbert pentru ajutorul acordat și tuturor celor care prin diverse mijloace m-au sprijinit în activitatea mea. ■

Pietrarul răsăritean (*Oenanthe isabellina*) în ultimii ani a devenit o specie cuibăritoare comună în mai multe părți ale Dobrogei. Astfel, la poalele M-ților Măcin (TL) pe alocuri poate fi considerat chiar abundent (ex. zona Greci). Există însă și locații de unde, până în prezent specia nu a fost raportată sau dispunem doar de observații sporadice, neregulate. În următoarele, dorim să menționăm câteva dintre locațiile unde în anul 2007 am întâlnit specia (Daróczi J. Sz., Sos T. și Zeitz R.) ca pasăre cuibăritoare. Mireasa (CT) - 1 mascul cântător la 8 iunie; la vest de localitatea Alba (TL) - 9 perechi la 10 iunie; între Horia și Florești (TL) - 6 ex. la 10 iunie; între Petroșani și Tufani (CT) - 7 ex. la 14 iunie și între Târșoș și Gura Dobrogei (CT) - 4 perechi la 15 iunie. D.J.Sz., Z.R. ■

Pietrarul negru (*Oenanthe pleschanka*) s-a extins în ultimii ani arealul său de răspândire din România, cuibărind în multe zone ale Dobrogei. Cele mai cunoscute locuri de cuibărit sunt în M-ții Măcinului (TL) și Cheile Dobrogei (CT). Ca date complementare dorim să menționăm prezența speciei ca pasăre clocitoare în anul 2007 din următoarele locații: lângă Somova (TL) - 3 perechi și o femelă observate la 10 iunie la cariera de piatră. La data de 11 iunie am întâlnit specia (Daróczi J. Sz., Sos T. și Zeitz R.) între localitățile Cerna și Mircea Vodă (TL) - 3 masculi și o femelă în „cariera cu piatră galbenă”; în cariera de la Turcoaia (TL) - 4 perechi și 2 cuiburi cu pui, respectiv o pereche la nord de drumul care leagă între ele localitățile Smârdan și Măcin (TL) la piatra „Orliga”. D.J.Sz., Z.R. ■

Inelări și regăsiri recente

Daróczy J. Szilárd

De la Asociația Vânătorilor din Teleorman a fost trimis la adresa noastră un mic colet care conținea un inel și o scurtă descriere privind circumstanțele găsirii acestuia. După inel ne-am dat seama că purtătorul lui a fost cel mai probabil un uligan pescar (*Pandion haliaetus*), ceea ce a fost confirmat ulterior.

Inelul a fost găsit pe piciorul unei păsări răpitoare care nu a putut fi identificată atunci, cadavrul fiind într-o avansată stare de alterare. Pasărea marcată cu inelul M 54281 FINLAND, Helsinki a fost găsită la data de 15.X.2006 la Ciuperceni (TR), N 43.52; E 22.55. Centrala de inelare din Finlanda ne-a comunicat, că pasărea a fost inelată ca pui în cuib la data de 9.VII.2006 în zona Mikkeli de către Veikko Mättö, parcurgând de la locul inelării până la cel al regăsirii un traseu de 2025 km în direcție S.

În luna septembrie 2007, colegul Ambrus László din Odorheiu Secuiesc ne-a informat despre o recaptură de barză albă (*Ciconia ciconia*) cu inel din Polonia. Pasărea cu inelul VN 0399 POLAND, Gdansk a fost găsită la data de 17.VIII.2007 în vecinătatea localității Rareș (HR), N 46.12.25; E 25.23.38. La momentul găsirii, pasărea era infirmă, slăbită și cu numeroase leziuni pe corp provocate probabil de către animale (câini), în urma cărora a și murit în a doua zi. După ce am luat legătura cu centrala de inelare din Polonia am aflat, că barza a fost inelată în cuib la data de 28.VI.2007 la Wroblin, Glogowek/Opolskie Ploe, N 50.19;

Inel de dimensiune medie • Foto: Daróczy J. Sz.

E 17.56 de către Joachim Siekiera. Pasărea a parcurs 716 km în direcție SE.

Despre un alt exemplar de barză albă (*Ciconia ciconia*), de asemenea cu inel din Polonia, am primit vestea prin telefon de la un medicul veterinar. Daróczy J. Sz. și Papp T. s-au deplasat în localitatea Curteni (MS) pentru a se uita la pasăre. Exemplarul tânăr cu inelul VN 0918 POLAND, Gdansk a fost găsit de către copii în imediata apropiere a localității Curteni, N 46.35.1179; E 24.35.0380 la data de 29.VIII.2007, în jurul orei 19:00. Deși pasărea a fost găsită sub stâlpi electrici, nu prezenta semne ale electrocutării. Era într-o stare slăbită, nu mânca și nu putea să se țină în picioare. După ce a ajuns în adopția organizației noastre (unde se află și în prezent) a urmat un tratament medicamentos și cu vitamine, ajungând astfel în starea foarte bună, urmând să fie eliberată în primăvară. Centrala din Polonia ne-a furnizat datele privind inelarea, astfel am aflat, că a fost marcat ca pui în cuib la data de 20.VI.2007 la Przygodzice-Górecznik/Wielkopolskie, N 51.34; E 17.50 de către Pawel Tadeusz Dolata. Traseul parcurs este de 742 km în direcție SE.

La data de 12.IX.2007 Gyékény G. a aflat vestea și câteva detalii despre un vultur sur (*Gyps fulvus*) inelată în Croația și regăsit în județul Suceava. Luând legătura telefonică cu d-l Vlăișan Gheorghe, paznicul de vânătoare din zonă, am intrat în posesia unor detalii privind regăsirea. Vulturul tânăr (juv.) purta pe picior inelul UA 01973 CROATIA, Zagreb, iar pe aripi marcaje de crotalii cu fondal alb inscripționat cu caracterele "MP" de culoare albastră. Pasărea a fost găsită la data de 06.IX.2007 în localitatea Marginea (SV), N 47.48.31; E 25.49.21 de către Lazar C. după o furtună cu durată de câteva zile. Fiind slăbit, a fost ținut și hrănit în captivitate timp de 8 zile, după care la data de 14.IX.2007 a fost eliberat lângă satul Horodnic de Sus (SV), N 47.49.56; E 25.47.04 în condiție bună. În ziua găsirii pasărea cântărea 7,800 kg și prezenta un număr mare de păduchi de pene (*Mallophaga*).

Pasărea a fost inelată ca pui de către Sušić G. la data de 9.V.2007 pe insula Cres (HR04), N 44.57; E 14.30. Vulturul a parcurs o distanță de 923 km în direcție NE de la locul inelării până la cel al regăsirii.

continuare în pag. 11

continuare din pag. 10

La data de 19.VI.2007 lângă localitatea Cerna (TL) Daróczy J. Sz. și Dravecký M. au inelat 3 pui aproape complet dezvoltați de șorecar mare (*Buteo rufinus*) într-un cuib aflat pe copac.

Unul dintre pui, care a fost marcat cu inelul L 001127 a fost găsit într-o stare slăbită la data de 24.VII.2007 lângă localitatea

Maliuc (TL), pe malul lacului Furtuna (N 45.11.42 / E 29.07.09) din Delta Dunării. Regăsirea ne-a fost adusă la cunoștință de către Eugen Petrescu, care ne-a informat, ca după o perioadă de recuperare în captivitate a fost eliberat sănătos. Pasărea a parcurs o distanță de cca. 62 km în direcție V-NV de la locul inelării la cel al regăsirii. ■

Curiozități din lumea păsărilor

Realizat și adaptat de către Daróczy J. Sz.

Albatrosul regal (*Diomedea epomophora*) este cap de listă între păsări în ceea ce privește perioada de incubație al oului care este de 78-80 de zile; iar vârsta la care aceste păsări se maturizează este de 6-10 ani. Puii sunt însoțiți de către părinți timp de 2 ani motiv pentru care adulții se reproduc doar odată la fiecare al doilea an. Specia cuibărește în emisfera sudică, pe insulele Oceanului Pacific și insula sudică al Noii Zeelande. Această specie de albatros poate atinge vârsta de 60 ani.

Unele păsări de mare cum sunt și furtunarii (*Procellariiformes*) au un simț de orientare foarte dezvoltat. Acesta îi este necesar, deoarece petrec zile sau chiar săptămâni în largul mărilor și oceanelor, străbătând sute de kilometri în căutarea hranei pentru hrănirea puilor. Astfel s-a consemnat că un exemplar de ielcovan atlantic (*Puffinus puffinus*) deplasat la 425 km de cuib a revenit acasă după o noapte. Un alt exemplar femel transportat din Marea Britanie peste Oceanul Atlantic, la o distanță de 5.900 km

și apoi eliberată la Boston (S.U.A.) s-a întors la cuib după 12 zile și jumătate pe un drum pe care nu l-a mai parcurs niciodată.

Dodo (*Raphus cucullatus*) a dispărut în anul 1681. A fost descoperit doar cu un secol mai înainte pe insulele Mauritius, devenind simbolul acestora, fiind prezent și pe stema acestei țări. Este interesant, că strămoșii acestei specii nu veneau din Africa învecinată ci din sud-estul Asiei. A fost o rudă mai îndepărtată a porumbeilor și era incapabil de zbor. Avea o înălțime de aproximativ 1 m și o greutate de cca. 25 kg.

Pinguinul imperial sau alca mare (*Pinguinus [Plautus] impennis*) este singura specie recent dispărută din Europa, care era incapabil de zbor. Cuibărea pe coastele Oceanului Atlantic, Mării Nordului, cele ale Scoției, Islanda și Groenlanda. În anul 1833 s-a raportat existența a doar 13 exemplare, în 1834 au fost vâdate 9 păsări, iar în 1841 doar trei. A dispărut definitiv în anul 1844 după ce s-au colectat ultimile două specimene. Dispariția sa se datorează faptului că vânătorii și marinarii îl apreciau foarte mult pentru carnea și ouăle lor. ■

Știri scurte

La data de 19.IX.2007 în M-ții Bucegi (PH) la altitudinea de cca 2200 m, lângă Cabana Babele, Gyékény G. a observat un stol de 20 de ex. de ciocărlie urecheată, subspecia balcanică (*Eremophila alpestris balcanica*). Stolul era compus din 10 juvenili, 5 femele și 5 masculi. Este binevenit publicarea tuturor observațiilor referitoare la această subspecie chiar și din locurile de reproducere cunoscute, la noi specia având un efectiv scăzut. Gy. G. ■

În data de 8.X.2007 în Parcul Natural M-ții Maramureșului, pe Culmea Rugașu (N 47°53'43; E 24°27'22) la o altitudine de cca. 1600 m Mancu C.O. a găsit o pană (remige secundară) aparținând unei femele de cocoș de mesteacăn (*Tetrao tetrix*). În teren a fost însoțit de către Gabriel Covaza (ranger la PNMM), Andreea Fărcaș (biolog al Parcului Natural Cioclovina Grădiștea Muncelului) și Mihaela Felciuc (RomSilva). Deși se cunosc unele locuri de reproducere al speciei în M-ții Maramureșului, M-ții Rodnei, posibil și în M-ții Călimani, acestea, precum și efectivul exact sunt insuficient cunoscute. Pentru o mai bună cunoaștere a distribuției este binevenită publicarea oricărei informații referitoare la specie. Informația se regăsește indexată și în baza de date MyNature. M. C. O. ■

Pescăria de la Cefa (BH) adăpostește o populație semnificativă de rață roșie (*Aythya nyroca*) a cărei efectiv clocitor variază anual între 35-100 de perechi. Lacul nr. 12 se remarcă pentru cuibăritul speciei, fiind bogat în plante plutitoare fixate prin rădăcini (cornaci). La data de 7.VIII.2007 pe acest lac Botoș Arthur și Nagy Attila au observat un număr de cca. 1080 ex. însă stoluri de câteva zeci de păsări puteau fi observate și pe alte bălți. Totalul păsărilor din pescărie a fost apreciat la 1300 de exemplare. O parte dintre acestea, cu siguranță provin de la pescăria din Biharugra (Ungaria), unde de asemenea cuibărește o populație considerabilă a speciei. B. A., N. A. ■

